

Kínai bútorok reneszánsza

Szerző: Fajcsák Györgyi Fotó: Sulyok Miklós
Hopp Ferenc Kelet-Ázsiai Művészeti Múzeum

Nyugaton ma reneszánszát éli a kínai bútorok iránti érdeklődés, noha e távol-keleti bútorművesség felfedezése alig fél évszázada kezdődött el. Az 1930-as években, Pekingben élő külföldiek kezdték el gyűjteni a helyiek által Ming-stílusú bútorként emlegetett, kiváló arányú, tökéletes szerkezetű, rendkívül finom szemcsézettségű trópusi keményfákból készített használati tárgyakat. A Ming-stílusú bútorok legjobb darabjai a kínai bútorművesség fénykorában, a XVI. század második fele és a XVIII. század első negyede között készültek

A XIX. század második fele sajátos választóvonal a kínai bútorművesség történetében. Egyszerre volt jelen a klasszikus bútorkészítés addigra erősen megkopott hagyománya, és a külföldiek fokozódó jelenlétéből adódó új igények kielégítésének vágya. A XIX. század második felétől ugyanis mind több európai élt a Mennyei Birodalom által megnyitott kikötővárosokban – többek között Sanghajban, Kantonban, Tienjinben –, ami természetesen új bútorformák kínai megjelenését és a helyi típusok fokozatos átalakulását vonta magával. A kínai bútorművesség éppen ezen átalakulás révén lett páratlan: a nyugati és a keleti bútortípusok és formák ötvöződtek – a fekvő- és ülőalkalmatosságok, az asztalok és a szekrények esetében egyaránt –, ami a bútorok karakteres kínai díszítőmotívumokkal való díszítésével is társult. A megszülető bútortípusok egyik fő erénye abban rejlett, hogy egyszerre tudták kielégíteni a helyi előkelők és gazdag kereskedők igényeit, valamint a Kínában élő külföldiek elvárásait. Néhány kiragadott kínai bútoron szemléletesen nyomon követhető a különböző formák találkozására és az eltérő funkciók összesimulása.

Az ágyak a kínai művesség legkorábbi bútortípusai közé sorolhatók. Különösen kedvelt, fekvő- és ülőbútorként egyaránt elterjedt típus volt az ún. luohan-ágy („Buddha tanítvány ágy”). E négy lábon álló bútor darab viszonylag széles ülő- illetve fekhelylapjának két rövidebb oldalához és hátához alacsony, lépcsőzetes keretvonalú támlakeretet illesztettek, amit változatos módon díszítettek: gyakorta áttört mintájú faelemekből készítették és jada, rekeszománc, drágakő, porcelán vagy márványberakással ékesítették. Az ülőlap legtöbbször fa- vagy gyékénybetétes volt.

Az ágyat többnyire az írástudók dolgozószobájának vagy hálószobájának főfalához, középre állították, s ellenzőket helyeztek köré, hogy szélvédett, elkerített tér alakuljon ki a helyiségben. Nappal az ágyneműt levették, vagy az ágy hátához összehajtogatták. Az ágyra alacsony asztalkát is állíthat-

tak, melyre kisebb tárgyakat – csészéket, kannákat, íróeszközöket – is helyezhettek. Az összegyűlt írástudók, rendszerint kettesével, az ágyon foglaltak helyet és beszélgetés közben teát vagy bort iszogattak.

A luohan-ágyak jellegzetes átváltozásának szép példái a két rövid oldalukon gyékény bevonatú, kar- és fejtámaszként egyaránt jól szolgáló, kerettel ellátott bútorok. A külföldiek széles kanapé gyanánt kedvelték és párnákkal, keleti kelmékkel díszítve ülő- és fekvőbútorok egyaránt használták.

A századforduló kínai bútorai között nagyon népszerű asztaltípusnak számított a madzsong asztalok sora. A jellegzetes, négyzetes fedlapú, minden oldalukon közepén kis fiókkal elkészített asztalok szolgálták a közkedvelt kínai dominójáték terepéül. Az asztallap alatt körbefutó keskeny díszítő faragványok többnyire ismert kínai szerencseszimbólumokat vonultattak fel. A kínai játékosok négy oldalról ülték körbe az asztalt és rendszerint alacsony ülőkéken, esetleg dobszékeken helyezkedtek el. Az európai igény gyorsan kártyasztalt varázsolt a kínai madzsong asztalokból, és a négyzetes ülőkéket támlás székek alakította át: megemelték ülőlapjukat és díszítő faragványokkal ékesítették a háttámlák és ülőlapok találkozását.

Az asztalok közül a nagy fedlapú, fiók nélküli asztalok szolgálták írásra a kínai írástudók dolgozószobáiban. A széles asztallapon kényelmesen kitekerhették a papírt és megnézhatték a festménytekerceket. Festő- és írószerszámaikat külön írószelárdákban vagy dobozokban tárolták. Kínában a XVIII. század közepe óta ismerték az európai formájú íróasztalokat. A XIX. század 80-as éveitől kezdve mind több darabot készítettek a hazai igények kielégítésére is. Jellemző szerkezeti és funkcionális elemként azonban lábtartót illesztettek a láb közé. (A kínaiak a székek és ágyak elé is gyakran helyeztek lábtartót.) Rendszerint a nemes faanyag és a fiókok visszafogott, de nagyon igényes fémdíszítései (változatos formájú fogalátétek, fogantyúk) adták meg az íróasztalok karakterét.

Luohan-ágy hasábforma lábakkal, gyékényborítású fekvőrészsel és gyékényborítású kerek kartámlákkal. Az ágy fekvőkeretébe két fiókot is illesztettek. Az ülő- illetve a fekvőlap alatti merevítőleceket ókori jada szertartási tárgy (bikorong) motívummal díszítették

Madzsong asztal támlás székekkel. A székek lábvégein egy-egy faragott levél hajlik felfelé. A kínai dominójáték játékosai az asztallap közepén kihúzható kis fiókokban tartják lapjaikat

A kínai írástudók kedvelt időöltése volt a zenélés. Éppen ezért gyakran található qin-hangszerszertal dolgozószobáikban. A hosszú testű pengetős hangszer formájához igazodó, keskeny asztalok többnyire oldalt, az ágy közelében álltak. Alakjuk, nemes díszítésük és változatos alkalmazhatóságuk avatta ezeket az európai ízlésű lakóterek kedvelt bútordarabjává

A kínai belső terek fontos látványeleme volt a színhasználat. A bútorok sötétebb vagy világosabb faanyagát élénk színű, mintás textíliákkal, gazdag mintázatú anyagokkal és gondosan megválasztott árnyalatokkal igyekeztek élővé tenni. Általános volt a piros /például a vöröslakk/ használata, ami az öröm és boldogság jelképszíneként különösen az ifjú házaspárok lakótereiben volt gyakori

A kínaiak rendszerint egy-egy állványt állítottak az íróasztal mellé a kisebb dísz tárgyak, füstölők, szárazvirág-kompozíciók vagy bonsaiok elhelyezésére. Az asztalhoz karosszéket, támlásszéket, esetleg ülőket társítottak, s könyvespolcot, kisebb szekrényt állítottak a fal mellé a fontosabb iratok, könyvek, festménytekercesek tárolására. A XIX-XX. század fordulójának kínai könyvszekrényeinek szép darabjai kiválóan ötvözik a zárt és nyitott rakpolcú szekrények korábbi már ismert kínai típusát. A népszerű kétajtós könyvszekrények belső tere polcokat és a polcok alá helyezett fióksort rejt-

tett. A szekrények ajtaja az Európában oly népszerű, felül üvegezett, alul tömör ajtót úgy alakította át, hogy a szekrényajtók nyitott felső felét sűrű bambuszráccsal fedték be, míg zárt alsó részét faragott fabetélapokkal díszítették. Az ajtók nyitása fémalátétre erősített fogantyúkkal, zárása fém keresztárral történt.

A kínai ülőalkalmatosságok igen szerteágazó világában meghatározó csoportot jelentenek a karosszékek, amelyeknek használata, az enteriőrben való elhelyezése sokféle szabály ismeretében történt. Rendszerint párban álltak és

A fiókok réz alátétre erősített fogóval mozgathatók. A szélső, nagyobb fiókok rézalátéte pillangó alakú, ami az öröm és boldogság jelképe, míg a középső fiók rézalátéte denevért idéz. A kínai művészetben a denevért a szerencse szimbólumaként ábrázolják

A székek szépsége kifinomult formájukban, az ívelt és hajlított elemek tökéletes harmóniájában rejlik. A háttámla és kartámaszok alatt végigfutó bambuszráccsozat légi sziluettet kölcsönöz a daraboknak

mindig tükrözték a helyet foglalók társadalmi rangját és egymáshoz való viszonyát.

A karosszékek jellegzetes fajtái az alacsony, szögletes hát- és kartámlájú székek, melyeknek szépsége a hát- és kartámlák kialakításában rejlett, s finom vonalvezetésük a női lakosztályok jellegzetes bútorává avatta őket. A kötetlen,

bensőséges viszonyt tükröző bútorok közé sorolhatók. Igen népszerű bútorok számítottak bambusz és rotangpálmából készített változatai, amelyek anyaguk okán még inkább kedveltek voltak. A századforduló kínai bambuszszékeinek kecses hajlékonysága (enyhén kihajló háttámlája, ívelt kartámaszai) az európai hajlított bútorok (pl. Thonet) vonalvezetésével rokonítja e darabokat. Légiességük és természetes anyaguk miatt nagyon népszerű bútorfajtának számítottak, s értéküket könnyű sérülékenységük sem csökkentette.

A kínai formák és az európai funkcionalitás találkozásának jellegzetes példái a fiókos szekrényké századfordulós átalakulása. E bútorok eredendően felhajló fedlapú, fiókos asztalok voltak, amelyeknek szépségét mélyen lenyúló, ívelt vonalú, faragott köpenyük adta. A fal elé állított tárolóasztalokat rendszerint a női lakosztályokban használták. A századfordulón a felhajló végű fedlap és az alatta húzódó fiókok ugyan megmaradtak, de a lenyúló díszes köpenyt az európai igényeknek jobban megfelelő ajtós rakodótér váltotta fel.

A tükörszimmetriára törekvő díszítés több női szimbólumot is felvonultat (főnixmadár, peónia, legyező alakú ajtófogantyúk). A szekrény jellegzetessége a kiváló belső térképzés és a bútorfelület díszítésének finom aránya. A funkcionalitás és a dekorativitás találkozásának szép példái a szekrényajtók alá helyezett fiókok

